

Η παρουσία της Εκκλησίας στην «Αργώ» του Θεοτοκά

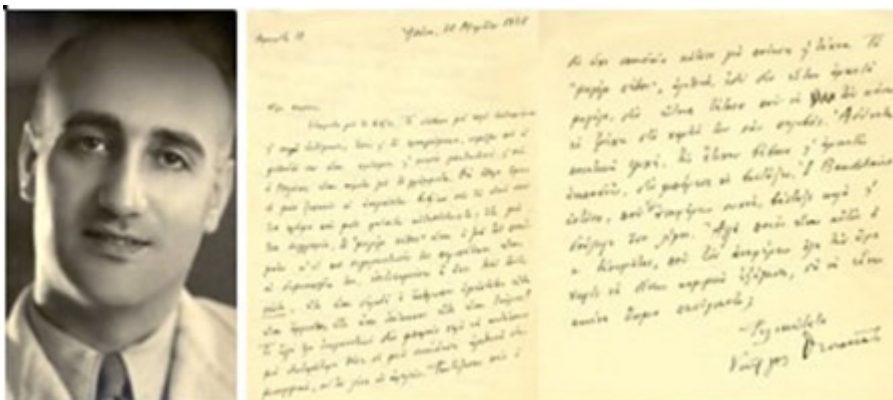
/ [Πεμπτούσια](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=178563>]

«Λέγει αυτω ο Πιλάτος· τί έστιν αλήθεια;»

Το δεύτερο θέμα που σχετίζεται άμεσα με ευαγγελική περικοπή βρίσκεται στο διάλογο που διαμείβεται μεταξύ του Νικηφόρου Νοταρά, ενός μποέμ λογοτέχνη,[8] και του Δαμιανού Φραντζή,[9] ενός αιρετικού, πλέον, κομμουνιστή, στο Παρίσι, σχετικά με το περιεχόμενο της λέξης «αλήθεια». Το θέμα το θέτει ο Νικηφόρος, στο πλαίσιο μιας γενικότερης συζήτησής τους, που σχετίζεται με την επανάσταση, την αντεπανάσταση, τη μοίρα, τη μεγάλη Πράξη, όταν θυμίζει στο συνομιλητή του το γνωστό ευαγγελικό χωρίο του Ιωάννη[10] και σχολιάζει ο ίδιος, μάλλον, επικριτικά τη σιωπή του Ιησού στο καθοριστικό ερώτημα που του έθεσε ο Επίτροπος της Ιουδαίας, ο Πόντιος Πιλάτος. Ο Δαμιανός, όμως, του απαντά ότι: «Ο Ιησούς αποκρίθηκε! Μα όχι με τα λόγια. [...] Η αλήθεια είναι Πράξη!».[11] Ο κομμουνιστής με την ευρεία χριστιανική παιδεία δίνει την απάντησή του και τη συνδέει με την πράξη, γιατί τη θεωρεί υπέρτερη των λόγων και, συνεπώς, δεν τίθεται για τον Ιησού θέμα λεκτικής απάντησης σε κάτι ήδη απαντημένο. Την ίδια επιλογή κάνει και ο ίδιος λίγο αργότερα, επιδιώκοντας να δολοφονήσει, ανεπιτυχώς, τον δικτάτορα Μουσολίνι, με τραγικές για τη ζωή του συνέπειες.

«Άνω σχώμεν τα καρδίας»

Αξιοποιείται στην αφήγηση και εκκλησιαστική φράση από την αγία Αναφορά της θείας Λειτουργίας. Πιο συγκεκριμένα, ο στρατηγός και πραξικοπηματίας Τζαβέας επιδιώκει να εκμεταλλευτεί πολιτικά τα θρησκευτικά αντανакλαστικά των πολιτών. Απευθύνει διάγγελμα στους πολίτες μέσω προκηρύξεων και στο οποίο προσπαθεί να αιτιολογήσει την παρέμβαση του στρατού στις πολιτικές εξελίξεις της χώρας. Μεταξύ άλλων τονίζει, όπως, άλλωστε, συνηθίζει να κάνει και κάθε στρατιωτικός που φιλοδοξεί να γίνει δικτάτορας,[12] ότι: «θα προστατεύσω την θρησκείαν [...] θα καταπολεμήσω την έκλυση των ηθών». Ως «επίλογό» του διαγγέλματός του επιλέγει την εκκλησιαστική ρήση: «Άνω σχώμεν τας καρδίας!».[13] Πρόκειται για φράση που εκφωνεί ο ιερέας πριν από την ευχή της αγίας Αναφοράς και αποτελεί θεολογικά το κεντρικότερο και κορυφαίο σημείο του μυστηρίου της θείας Λειτουργίας.[14] Προσθέτουμε ακόμα ότι σύμφωνα με κορυφαίο θεολόγο του 20^{ου} αιώνα, η Ορθοδοξία είναι πρωτίστως «λατρεύουσα κοινότητα»[15], συνεπώς, πρόκειται για μια φράση γνωστή στους χριστιανούς και εύκολα ερμηνεύσιμη, θεολογικά, κοινωνικά και πολιτικά. Με τις επιλογές του αυτές ο Τζαβέας και δηλώνει χριστιανός και αναμένει την ανοχή ή ακόμη και τη συνδρομή των χριστιανών πολιτών στο κίνημά του, το οποίο βρίσκεται «εν τη γενέσει του».

[8] Ο Νικηφόρος Νοταράς είναι ο πρωτότοκος γιός του Θεόφιλου Νοταρά, απόφοιτος της Νομικής, ασχολείται με τη λογοτεχνία και τις γυναίκες.

[9] Ο Δαμιανός Φραντζής είναι ένας φτωχός Κωνσταντινοπολίτης νέος που φοίτησε αρχικά στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης και στη συνέχεια ήρθε στην Αθήνα και συνέχισε τις σπουδές του στη Θεολογική Σχολή, για λίγο, και αργότερα στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Γνώρισε τις αριστερές ιδέες και γίνεται ενεργό μέλος του Κομμουνιστικού Κόμματος.

[10]Ιωάννης, 18, 37-38: «είπεν ουν αυτώ ο Πιλάτος· ουκούν βασιλεύς ει συ; απεκρίθη Ιησούς· συ λέγεις ότι βασιλεύς ειμί εγώ. εγώ εις τούτο γεγέννημαι και εις τούτο ελήλυθα εις τον κόσμον, ίνα μαρτυρήσω τη αληθεία. πας ο ων εκ της αληθείας ακούει μου της φωνής. λέγει αυτω ο Πιλάτος· τί έστιν αλήθεια; Και τούτο ειπών πάλιν εξήλθε προς τους Ιουδαίους και λέγει αυτοίς · εγώ ουδεμίαν αιτίαν ευρίσκω εν αυτώ».

[11]Γ. Θεοτοκάς, *Αργώ β΄ μέρος*, (Αθήνα: Εστία, ²¹2015) σ. 127-128.

[12] Ι. Μεταξάς: «Διάγγελμα προς το λαόν διά την μεταβολήν της 4^{ης} Αυγούστου 1936», *Λόγοι και σκέψεις 1936-1941*, τόμ. Πρώτος 1936-1938 (Αθήνα: Εκδόσεις Γκοβόστη, 1969) σ. 9-11: «Προς τον Ελληνικόν Λαόν,

[...] Η Κυβέρνησίς μου, η τελείως ακομμάτιστος, κληθείσα εις την αρχήν τον Απρίλιον του έτους τούτου και διαγνώσασα ευθύς εξ αρχής τους κινδύνους τους οποίους διέτρεχεν η Ελληνική κοινωνία και ευθύς εξ αρχής αποφασισμένη να λάβη άπαντα τα μέτρα... τα αποσκοπούντα εις την ηθικήν και υλικήν βελτίωσιν [...] Επικαλούμαι πλήρη και αμέριστον την συνδρομήν όλων των Ελλήνων, οίτινες πιστεύουν ότι πρέπει να παραμείνουν αλώβητοι αι εθνικαί ημών παραδόσεις και ο ελληνικός μας πολιτισμός [...]

Εν Αθήναις τη 4η Αυγούστου 1936
Ο Πρόεδρος της Κυβερνήσεως
Ιωάννης Μεταξάς».

[13]Γ. Θεοτοκάς, *Αργώ* α' μέρος, ό.π., σ. 268-269.

[14] Γ. Φίλιας, «Ο τρόπος τέλεσης και το περιεχόμενο της Λειτουργίας» στο *Πίστη και Βίωμα της Ορθοδοξίας*, Τόμος β', *Η λατρεία της Ορθόδοξης Εκκλησίας* (Πάτρα: Εκδόσεις Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, 2002) σ. 15-32.

[15]Γ. Φλωρόφσκυ, *Θέματα Ορθοδόξου Θεολογίας*, μετάφραση: αρχιμ. Α.Π. Κουμάντος, Σ. Παπαλεξανδρόπουλος, π. Ε. Πρατσινάκης, Σ. Χατζησταματίου (Αθήνα: Εκδόσεις Άρτος Ζωής, 1989), σ.159.